

21. mars 2002

Ný þjóðhagsspá

Meginniðurstaða nýrrar [spár Þjóðhagsstofnunar](#) er að sú efnahagslægd sem gengið hefur yfir landið sé nú á hröðu undanhaldi og að framundan sé tímabil aukins hagvaxtar. Fjármálaráðuneytið er í grundvallaratriðum sammála þessu mati. Aðlögun íslensks efnahagslífs að breyttum aðstæðum hefur gerst mjög hratt og hraðar en flestar efnahagsspár gerðu ráð fyrir. Umskiptin eru hvað greinilegust í utanríkisviðskiptum þar sem halli á viðskiptum við útlönd hefur minnkað um meira en helming á einu ári, eða úr 10% af landsframleiðslu árið 2000 í 4½% á árinu 2001.

Flestum spám ber saman um að viðskiptahallinn á árinu 2002 muni halda áfram að minnka og verða helmingi minni en í fyrra, eða nálægt 15 milljörðum króna. Það svarar til um það bil 2% af landsframleiðslu, eða einungis um fimmtingi þess sem var árið 2000. Þetta eru ótrúlega mikil umskipti á ekki lengri tíma. Jafnframt endurspeglar þessar breytingar sveigjanleika hins íslenska hagkerfis í samanburði við önnur lönd, ekki einungis á vinnumarkaði heldur ekki síður í framleiðslugreininum.

Sú stærð sem skiptir mestu máli fyrir afkomu ríkissjóðs er þó ekki sjálf landsframleiðslutalan heldur breyting þjóðarútgjalda hverju sinni. Þetta er lykilstærð hvað varðar samspil þjóðarútgjalda og þjóðartekna og fróðlegt að skoða samhengi þessara tveggja þátta. Hvað tekjuhlíðina varðar er þróunin í samræmi við það sem lesa hefur mátt út úr þróun þjóðarútgjalda á síðasta ári. Þannig hafa tekjur af veltusköttum farið lækkandi eftir því sem á árið hefur líðið. Þessi þróun hefur verið eftir bókinni ef svo má segja þar sem mest hefur dregið úr útgjöldum heimila til kaupa á bifreiðum og öðrum svokölluðum varanlegum heimilistækjum. Auk þess hefur verulega dregið úr fjárfestingarútgjöldum fyrirtækja.

Útflutningshlíðin hefur verið mun öflugri en spáð var þrátt fyrir niðurskurð aflaheimilda. Þetta má ekki hvað síst rekja til gengislækkunar krónunnar frá því um mitt síðasta ár sem birtist m.a. í auknum tekjum af útlutningi o.fl. Jafnframt hefur dregið verulega úr útgjöldum Íslendinga í útlöndum sem aftur skilar sér í jákvæðari niðurstöðu á vöru- og þjónustujöfnuði.

Verðbólguþá Þjóðhagsstofnunar fyrir árið 2002 gerir ráð fyrir 2,6% hækkun frá upphafi til loka ársins. Þessi spá hefur nokkuð verið gagnrýnd og talin vera óhóflega bjartsýn. Fjármálaráðuneytið er ósammála þessari gagnrýni og bendir á að spá Þjóðhagsstofnunar sé ekki úr takt við síðustu spár Seðlabanka og ýmissa fjármálastofnana sem almennt gera ráð fyrir 2½-3% verðbólgu innan ársins.

Að öllu samanlögðu er fjármálaráðuneytið sammála þeirri spá Þjóðhagsstofnunar um að framundan sé tímabil aukins hagvaxtar, minnkandi verðbólgu og viðskiptahalla og þar með aukins jafnvægis í íslensku efnahagslífi.

Greiðsluafkoma ríkissjóðs

Nú liggja fyrir tölur um [greiðsluafkomu ríkissjóðs](#) fyrstu tvo mánuði ársins. Handbært fé frá rekstri, en sú stærð gefur góða mynd af eiginlegri rekstrarstöðu ríkissjóðs án tillits til áhrifa sérstakra liða eins og tekna af sölu eigna o.fl., nam 3,3 milljörðum króna samanborið við 2,2 milljarða á sama tíma í fyrra. Hreinn lánsfjárfjöldur var einnig jákvæður, eða sem nam 3,2 milljörðum króna, samanborið við tæplega 600 m.kr. afgang í fyrra. Þetta er jákvæð þróun.

Heildartekjur námu 41½ milljarði króna og hækka um tæplega 1½ milljarð frá fyrra ári, eða um 3,5%. Til samanburðar má nefna að almennar

verðbreytingar námu um 9% á þessu tímabili. Þessar tölur endurspeglar því áframhaldandi samdrátt innlendar eftirspurnar, eða sem nemur um 5%. Tekjur af virðisaukaskatti eru nánast óbreyttar að krónutölu frá því í fyrra en vörugjald af bifreiðum lækkar um þriðjung. Tekjuskattar einstaklinga og fjármagnstekjuskattur skila hins vegar umtalsverðum tekjuauka miðað við fyrra ár. Samanlagt aukast skatttekjur um 3½% milli ára sem jafngildir 5% samdrætti að raungildi. Þessar niðurstöður eru í samræmi við áætlanir fjármálaráðuneytisins.

Heildarútgjöld ríkissjóðs fyrstu tvo mánuði ársins námu 38,2 milljörðum króna og hækka um 0,3 milljarða frá fyrra ári, eða aðeins um 0,8%. Greiðslur til almennra mála og félagsmála hækka samtals um 4,2 milljarða, en á móti vega 3,6 milljarða lægri greiðslur vaxta auk ½ milljarðs króna lækkunar á greiðslum til landbúnaðarmála. Þar sem uppgjörið nær aðeins til tveggja mánaða er samanburður við fyrra ár og áætlun háður nokkurri óvissu vegna þess að greiðslur geta fæst til milli mánaða.

Lántökur innanlands námu 1,1 milljarði króna en afborganir voru tæpar 400 m.kr. Gjaldþagi erlendis langtímaláns var fjármagnaður með lántöku á erlendum skammtíamarkaði. Þá var 1,5 milljarður greiddur til Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins í því skyni að lækka framtíðarskuldbindingar ríkissjóðs. Greiðsluafkoma ríkissjóðs var jákvæð um 2,2 milljarða króna, samanborið við 0,9 milljarða á sama tíma í fyrra.

Eru ríkisstofnanir of litlar og vanmáttugar?

Fyrir nokkru birtist á þessum vettvangi grein sem bar sama heiti. Þar var sett fram sú skoðun að litlar og fámennar stofnanir ættu erfitt með að tileinka sér ýmsa þætti er snúa að stjórnun ríkisstofnana s.s. stefnumótun og áætlanagerð og annað sem tengist venjubundnum starfskyldum sjálfstæðra stofnana. Nýleg könnun fjármálaráðuneytisins á framkvæmd árangurstjórnunar sem gerð var meðal forstöðumanna ríkisstofnana styður þessa skoðun. Samkvæmt niðurstöðum könnunarinnar hafa einungis í kringum 40% stofnana með 1-19 starfsmenn unnið að stefnumótun á síðustu 5 árum á meðan meðaltal stofnana er ríflega 55%. Einungis 23% þeirra eru að vinna við endurskoðun á stefnumótun stofnana á meðan sambærileg tala miðað við heild er 40%.

Þess má geta að stærstur hluti þeirra sem svöruðu könnuninni voru í þessum flokki þ.e. með 1-19 starfsmenn (36%) þannig að draga má þá ályktun að eftir því sem starfsmannafjöldinn eykst séu meiri líkur á því að stefnumótun fyrir stofnunina hafi farið fram. Í flokki þessara fámennu stofnana höfðu aðeins um 15% þeirra sem unnið höfðu að stefnumótun kynnt hana fyrir starfsmönnum. Samkvæmt könnuninni kemur einnig fram að stofnanir af þessari stærðargræðu vinna sjaldnar langtímaáætlanir, árskýrslur og ársáætlanir o.fl. sem inniheldur upplýsingar um mælanleg markmið í rekstri stofnunarinnar.

Augljóst er að til að stofnanir geti sinnt þeim skyldum sem á þær eru lagðar m.a. með tilliti til almennrar stjórnsýslu, upplýsingagjafar og fjárhagslegs eftirlits, verður að líta svo á að ákveðin lágmarksstærð sé nauðsynleg. Stofnanir þar sem starfsmenn eru færri en 10 og jafnvel á bilinu 3-5 geta varla uppfyllt þessar kröfur. Markmið við uppbyggingu ríkisstofnana ætti því að vera að tryggja ákveðna lágmarkshæfni stofnana til að fylgja eftir skyldum sem þeim eru lagðar á herðar.

Þáskafri fjr.is

Vefritið kemur næst út fimmtudaginn 4. apríl.

Gleðilega páska!

Tekjur ríkissjóðs janúar-febrúar		
12 mánaða breytingar, %	2000-2001	2001-2002
Skatttekjur alls	8,9	3,6
Tekjuskattar	15,9	12,4
Tryggingagjöld	2,7	11,1
Eignarskattar	11,3	-28,2
Veltuskattar	4,7	-1,3
Tekjur alls	9,2	3,5

Gjöld ríkissjóðs janúar-febrúar		
12 mánaða breytingar, %	2000-2001	2001-2002
Almenn mál	-9,4	23,0
Félagsmál	19,4	18,0
Atvinnumál	38,1	-9,1
Vaxtagjöld	40,7	-48,8
Önnur útgjöld	38,2	12,3
Gjöld alls	23,2	0,8

Greiðsluafkoma ríkissjóðs janúar-febrúar		
M.kr.	2001	2002
Tekjur umfram gjöld	2180	3281
Hr. lánsfjárfjöldur	583	3155
Afborganir lána	-5041	-10687
Br. lánsfjárfjöldur	-6958	-9033
Lántökur	7837	11185
Greiðsluafkoma	879	2152

Ýmsar helstu hagtölur		
12 mánaða br., %		
Verðbólga- mars 2001/02	3,9	8,7
Kjarnaverðb.- mars 2001/02	3,4	10,4
Launavísitala- feb 2001/02	9,3	10,0
Heildarvelta jan-des 00/01	8,4	12,7
Smás.velta jan-des 00/01	1,7	6,2
Atvinnuleysi- feb 2001/02	1,5	2,6